

[Bruksanvisningar] - 3

Katrinefors pappersbruk

Vardagstryck Affärstryck 1800-tal 8:0

Om
Taktäckning med asfaltpapp
från
Katrinefors Pappers-Bruk
(adr. **Mariestad**).

Bland alla vanliga taktäckningsämnen har asfaltpappen alla de fördelar förenade, som de öfriga blott delvis och i ringare grad ega. Dess *vattentäthet* och *eldfasthet*, som i utlandet varit obetviflade sedan mer än en mansålder, hafva nu omsider blifvit äfven i Sverige erkända af försäkringsbolagen. Dess *ekonomiska fördelar* äro lätt insedda: anläggnings- och underhållskostnaderna för ett papptak äro *billiga*, emedan dels pappens *ringa tyngd* medgifver mindre husgrund, tunna väggar samt en lätt och låg takresning, och dels det enkla täckningssättet ej påkallar särskild och dyrlegd arbetsskicklighet, hvilken dessutom icke öfverallt står till buds. Som ett papptak bättre *förekommer drag* och därför *quarhåller värmen* inom huset längre än något annat taktäckningsämne, som här kan komma i jmförelse, så medföra asfaltpapp-taken en *bränslebesparing*, som, om de icke egde så många andra företräden, ensam borde bereda dem en allmän användning.

1874.

Asfaltpapp är af 2 slag, nemligen i *långa banor* och i *ark*. Begge hafva sina fördelar, som, vid jmförelse, hufvudsakligen bestå deri att asfaltpappen i långa banor fordrar blott två tredjedelar af den spik, som arkpappen, hvilken deremot är lättare att behandla före och under arbetet, äfven i blåsväder, dervid asfaltpappen i långa banor ofta blir skadad.

Begge slagen kunna med sina kanter fastspikas antingen omedelbart på takbotten eller ock på lister, fästade i densamma.

Brädbotten skall vara fast, tät och jemn.

Takstolarne som, allt efter takets större eller mindre yta, kunna vara af 3, 2 och till och med blott $1\frac{1}{2}$ verktum tjockt plank, böra fästas säkert vid husets stomme, emedan storm annars skulle utöfva en alltför stor påkänning på ett tak med ett så lätt täckningsämne.

1. Taktäckning medelst pappens spikning i takbräderna.

Pappens sömmar spikas i brädbotten längs brädernas midt. Detta täckningssätt är naturligtvis billigare och enklare än den härefteråt beskrifna täckningen på lister och lämpar sig bäst för uthus.

Då de flesta föreskrifterna för detsamma äro lika med dem för täckning å lister, så hänvisas derom till det följande.

2. Taktäckning medelst pappens spikning på lister.

Takets indelning i fält företages först. Finnes ett hufvudparti på byggnaden, så indelas fälten symmetriskt på ömse sidor om detsamma, längs taklutningen och med en bredd, som, beroende af pappens mått, dock icke får öfverstiga 3 fot.

Listerna kunna vara antingen trekantiga eller fyrkantiga, de förra $1\frac{1}{2}$ verktrum höga med $3\frac{1}{2}$ tum bredt fotplan och $2\frac{1}{4}$ tum breda sidoplaner samt de fyrkantiga 1 tum höga och 2 tum breda. Listerna afspetsas kilformigt mot takfoten och mötas på takryggen i lika vinkel med takytorna.

Täckningen börjar sedan takets brädbotten blifvit ren-sopad. Pappen lägges mellan listernas ryggar, dit dess långsidor måste uppstiga, väl anliggande i vinklarne mellan listernas sidoplaner och takbottnen. När arkpapp begagnas bör täckningen taga sin början vid takryggen och fortsättas nedåt takfoten. De nedanför liggande arken stickas dervid under de öfre. Man vinner härmed den fördel, att taktäckarne icke ligga eller trampa på pappen under arbetet.

Spikningen. Pappen fästes derefter vid listerna med en och annan pappspik för att ej rubbas ur sitt läge, medan kapporna böjas öfver och fastspikas vid listerna med $1\frac{1}{2}$ à 2 verktums afstånd mellan spikarne.

Dessa kappor tillskåras till den bredd ur pappbanor eller ark, att de betäcka listernas begge sidoplaner ända ned till takytan. De fästas med pappspikar i *midten* af listernas sidoplaner, hvarken högre upp eller lägre ned. När man täcker med arkpapp spikas alla skarfvår helst i midten men aldrig i kanten af takbräderna. Tvärskarfvårne, som måste täcka hvarandra till 3 tumms bredd, få icke ligga i samma oafbrutna rad, utan böra afvexlas såsom fogarne i en mur. På *takryggen* läggas pappändarne från takets begge sidor öfver och under hvarandra samt spikas tvärs öfver takfältet. På lika sätt böjas kapporna och spikas öfver listernas toppar ofvan takryggen. Vid *takfoten* tillskåras banorna så mycket längre än takkanten, att de kunna dragas $\frac{3}{4}$ tum nedom den yttersta takbrädans (fotbrädans) underkant, till afdropp för vattnet. Pappens spikning sker här i fotbrädans högkant, dervid pappen sträcker så att bucklor ej uppkomma ofvan takfotens kant. När fyrkantiga lister begagnas, användas ofta inga kappor, utan man låter pappens kanter uppstiga öfver och täcka de på ömse sidor varande listernas öfre planer, i hvilka spikningen sker. Detta täckningsätt som äfven är tillämpligt vid täckning på trekantlister, har den olägenheten, att större skador på ett papptak ej så lätt kunna lagas som när serskilda kappor användas.

Fotrännor kunna bildas af asfaltapp öfver en trädstomme, hvares form beror af takets lutning. För vatt-

nets afledning från fotrännan till stupröret begagnas helst en böjd zinkplåt, som fastnubbas vid takbottnens undersida.

Skador på ett papptak betäckas, om de äro *smärre*, med ett stycke papp, som tätt påspikas med nubbar; är skadan *större*, lossas kapporna och borttagas så långt som erfordras för insättning af ett stycke papp af hel bredd, hvarefter nya kappor påspikas.

Pappspikarne. På valet af spiksort för pappens fästande vid listerna eller brädbotten ligger mycket stor vikt. Den *plathufvade spiken* har vanligen en svag lägg och alltför ofta träffar man deribland spikar med sneda och skeft ansatta hufvuden, så att sådan spik, äfven med försigtighet indrifven, lätt viker sig och dervid antingen skadar pappen eller icke tager nog säkert fast. Detta fel har väl icke den såkallade *trådspiken*; men dess hufvud har icke alltid tillräckligt stor yta att fasthålla pappen i storm och dessutom tränger hufvudet lätt genom pappen vid ett starkare slag med hammaren. Valet mellan dessa spiksorter måste öfverlemnas åt byggmästaren. Begge äro användbara, men med urskilning. Den *plathufvade spiken* bör förut väl sorteras, så att endast felfria spikar komma att användas och *trådspiken* bör sättas något tätare än den *plathufvade*. Pappspikens längd bör vara lika med takbrädernas tjocklek, för att ej sticka fram igenom takbrädernas under-

sidor. Hvilken spiksort som än väljes, är det nödvändigt att spikhufvudena icke äro sköra och hammaren icke för tung, utan blott väger omkring 1 skålpund.

Takets behandling med asfalttjära och sand. När pappen kan anses fri från fukt samt lugnt och varmt väder (helst solsken) är förhand, strykes takytan med väl kokt asfalttjära, så het som tjärborsten kan tåla. Man fortfar med strykningen tills man finner att pappen är mättad med asfalttjära och på ytan lemnar blott så stort öfverskott deraf, som behöfs att fästa den sand, som slutligen jemt utströs på det tjärade takfältet för att bilda en skyddande tjärskorpa, af tjocklek som halfva pappens. Denna sandskorpa, som vid förnyade anstrykningar med asfalttjära dock ej får ökas utöfver en tjocklek lika med pappens, är det af stor vigt att vidmakthålla; ty på sandskorpan varaktighet beror pappens. När efter något år sandskorpan icke är rätt fast och seg, så förnyas anstrykningen. En för sol och vind utsatt takyta behöfver oftare strykas än en med mera skyddadt läge.

Varning. Vid allt arbete på ett papptak, isynnerhet innan dess yta hårdnat, få taktäckarne ej begagna skodon med hårda sulor, spikar och klackjern. Tofflor eller sockor äro bäst. Under varma dagar bör dock ett papptak blott i nödfall beträdas; endast morgnar och aftnar kan det ske utan sandskorpan rubbning.

Asfalttjära, till bestrykning af papptak, fås genom inkokning af stenkoltjära till den tjocklek att en kallnad droppe deraf låter utdraga sig till 1 tumslånga trådar. Denna inkokning bör ske mycket sakta, och räcka i flere timmar, att man icke må äfventyra öfverkokning. Det skum, som lägger sig ofvanpå den sjudande tjäran, bör bortskaffas så fort det bildar sig.

Sand för papptak bör vara jemnkornig, torr, ren och strid samt helst sjösand. Bäst är att före begagnandet harpa den genom såll med 18 à 20 maskor på 1 verktum, och, om den är hemtad ur en grusbacke, bortskölja den lera och jord, hvarmed den då alltid är blandad. Den varaktigaste sandskorpa bildas af *asfalterad sand*, som fås genom att upphetta ren sand uti en i fria luften ställd jerngryta, dertill sätta 1 à 1½ kanna tjock asfalttjära på 5 kubikfot sand och under omröring med en jernraka underhålla hettan tills sanden är torr och strid samt tjärens fasta beståndsdel, asfalten, afsatt sig på sandkornen. Sådan sand fastnar lätt på pappens yta och påskyndar dess förhårdning.

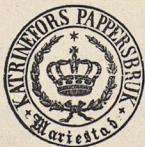
Katrinefors Pappersbruk

tillhandahåller resp. kunder
material af alla slag för taktäckning
med asfaltpapp.

Hos dem, hvilka ämna begagna Katrinefors asfaltpapp till täckning af tak med mindre vanliga täckningsförhållanden, eller hvilka icke skulle finna förestående korta beskrifning nog tydlig, anhålles vördsamt att de behagade vända sig till Brukets kontor (adr. Mariestad), att erhålla närmare råd och anvisningar.

Asfaltpapp användes för öfrigt på trävirke och murar till skydd mot fukt och röta; äfvenså till utvändig förhydning af timrade hus under brädfodringen. Papp lämplig härtill bör särskilt beställas vid Bruket.

Asfaltplattor mot fukt i tegelmur från gråstensgrunden tillverkas vid Katrinefors Bruk af hvilken tjocklek som önskas, ända till I verktum.

Alla Katrinefors tillverkningar äro stämplade med vidstående märke.

Jönköping, 1874.

Tryckt hos H. Halls Boktryckeri-Aktiebolag.